

Energieffektivitet

– en utmaning för byggsektorn

Propositionen ”Nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande” framför regeringen att en effektivare energianvändning i byggsektorn är en nödvändig förutsättning för att klara visionen av ett hållbart samhälle. Den totala energianvändningen i bostäder och lokaler ska 2020 vara 20 % och 2050 50 % mindre än 1995. Beroendet av fossila bränslen ska vara brutet. Propositionen kan ses som regeringens handlingsplan för att möta åtagandena enligt Kyotoavtalet om minskade CO₂-utsläpp, för att genomföra delar av Miljövårdsberedningens förslag och för hur implementeringen av EG-direktivet om Byggnaders energiprestanda ska ske samt för att i viss mån svara upp mot de frivilliga överenskommelser som träffats inom kretsloppsrådet och Bygga-Bo-dialogen. Propositionen har tydliga och ambitiösa mål, men frågan är om styrmedlen kan anses tillräckliga för att alla nödvändiga åtgärder verkligen ska bli genomförda.

Propositionen innehåller förslag om nya skärpta krav på energiprestanda vid nybyggnad. Hittills har byggreglerna, som i stort sett varit oförändrade sedan 1980, i huvudsak haft krav på prestanda hos komponenter. I propositionen föreslås tydliga krav på husens totala energianvändning som ska klaras vid normalt bruk. Enligt min uppfattning måste energifrågorna nu uppmärksammas på ett helt annat i byggprocessen. Det stora flertalet nya hus har uppvisat sämre energiprestanda än förväntat – i vissa fall väsentligt sämre. Viljan och förmågan hos olika aktörer att tillämpa väl beprövad kunskap saknas. Detta kommer till uttryck i en arkitektur som förordar omotiverat stora glasareor, en byggnadsteknik som har för låg isolergrad och dåliga detaljlösningar samt en installationsteknik där värmeåtervinning inte används och där värmesystemen är så tröga att t.ex. solvärme inte kan tillgodogöras. Det finns lärdomar att hämta från nybyggda, mycket energieffektiva hus som också är långsiktigt kostnadseffektiva.

Den som ska bygga ett hus måste ta ansvar för att vald teknik uppfyller förväntade prestanda vid normal drift under lång tid. Det blir viktigt att skaffa sig kunskap om hur brukarna kommer att använda huset. Huset måste i större utsträckning än hittills betraktas som ett system där arkitektur, byggnadsteknik och installationer anpassas till brukarens be-

teende. Detta är en ny och stor utmaning för byggsektorn att klara. Det är inte hållbart att skylla på brukarens beteende när utlovade prestanda i verkligheten inte nås. Vi måste kräva att tekniken i huset utformas så att brukaren på ett bekvämt sätt kan få önskad komfort på ett energieffektivt sätt.

Den befintliga bebyggelsen utgör den största utmaningen för energieffektiviseringsåtgärder. Om regeringens visioner ska uppfyllas räcker det inte med en energimedveten drift och förvaltning. Så snart renovering, ombyggnad eller utbyte av komponenter behöver göras måste förbättringar av husens klimatskal och installationer göras. Många aktörer ser alltför ofta hinder för åtgärder i stället för möjligheter. Inte minst behövs skickliga arkitekter som kan engagera sig i förbättring av befintliga hus. Propositionen innehåller stora förväntningar om energieffektivisering men få operativa förslag till styrmedel. Den innehåller en mängd förutsättningar som ska uppfyllas. Regeringen avser uppdraga åt myndigheter som hittills visat svagt intresse för energieffektivisering att utforma regelverken. Det finns risk för att förslagen blir uddlösa. Regeringen kanske lutar på att byggsektorn tar ett eget ansvar för att nödvändiga åtgärder genomförs. I en Chalmersrapport visas att det är tekniskt möjligt och ekonomiskt lönsamt att minska energianvändningen i bostäder och lokaler med upp till ca 35 %! Här finns en stor marknad för byggsektorn.

Det finns god kunskap och beprövad erfarenhet att bygga riktigt energieffektiva hus med bra inneklimat. Det finns likaså många goda exempel på hur befintliga hus kan göras energieffektiva så att ett gott inomhusklimat säkerställs.

Både ur ett samhälls- och ett sektorsperspektiv är minskad miljöpåverkan från användning av energi i den byggda miljön den viktigaste miljöutmaningen för byggsektorns alla aktörer. Är byggsektorn redo att anta denna utmaning?

Arne Elmroth,
civ ing SVR, K61,
Professor em
Byggnadsfysik, Lunds
Tekniska Högskola